

EŐİTSİZ- LİKLER

Özet ve Program Kitapçığı

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı (TYAP)

Türkiye'nin toplumsal yapısı hızlı ve daimi bir değişim ve farklılaşma süreci içerisinde. Bu değişim sürecinin anlaşılması ve açıklanması için kapsamlı ve sürekliliği olan araştırmalara ve yeni perspektiflere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu doğrultuda Lütfi Sunar tarafından yürütölen Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı kapsamında toplumsal değişim, tabakalaşma ve hareketlilik alanlarında araştırmalar yapılmakta, etkinlikler gerçekleştirilmekte ve yayınlar yapılmaktadır.

Programın temel amacı, Türkiye'deki toplumsal değişimin anlaşılabilmesi ve nitelikli olarak değerlendirilebilmesi için alandaki kuram ve perspektifler değerlendirilerek bilgi birikiminin ortaya konulması, değişimin ve dinamiklerini çözümlenmesi ve kavramsallaştırılarak sosyal bilim çalışmalarına temel sağlanmasıdır. Bu kapsamda toplumsal yapı ve toplumsal değişim ile ilgili ortaya konan temel teorik yaklaşımlar ve ampirik çalışmaların değerlendirilmesi, toplumsal yapının tahlil edilmesini sağlayacak model ile teorik bütönlüğü olan, pratik ve kolay uygulanabilir analiz araçlarının geliştirilmesi, Türkiye toplumsal yapısının, bileşenlerinin, hareketliliği sağlayan dinamiklerin çözümlenmesine ve tartışılmasına katkı sağlayacak akademik toplantıların düzenlenmesi ve yayınların literatüre kazandırılması hedeflenmektedir.

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

EŞitsizlikler Atölyesi

Sosyolojinin temel çalışma baŐlıklarından olan toplumsal eşitsizlik pek çok sosyal olgu ve mesele ile yakından iliŐkilidir. Günümüzde eşitsizlik ile toplumsal sorunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koyan önemli tartiŐmalar ve çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Özellikle eşitsizliği toplumsal sınıfların biçimi ve konumunu etkileyerek sosyal yapı üzerinde önemli farklılaŐmalar oluŐturduĐu ciddi bir biçimde tartiŐılmaktadır. Ancak Türkiye’de hem gelir eşitsizliğini yapısı hem de gelir eşitsizliğinin sosyal yapı ve sınıflar üzerindeki etkisi henüz yeterince ele alınmıŐ değildir. Bu atölyede toplumsal eşitsizlik konusu farklı alanlardan uzmanların katılımı ile tartiŐılacaktır. Konunun bu çok boyutlu analizi Türkiye’nin toplumsal yapısını anlamak ve açıklamak bakımından da mevcut çalıŐmalara ciddi katkılar sağlayacaktır.

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Kurullar

Düzenleme Kurulu

Lütfi Sunar, Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Başkan)
Yunus Kaya, Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi
Uğur Zeynep Güven, Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Taha Eğri, Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi

Danışma ve Bilim Kurulu

Abdülkerim Sönmez, Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi
Ahmet Cihan, Prof. Dr. İstanbul Üniversitesi
Ayşe Polat, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Cengizhan Yıldırım, Dr. Öğr. Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lütfi Sunar, Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Başkan)
Mahmut Hakkı Akın, Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi
Tayfun Amman, Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi
Uğur Zeynep Güven, Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Yunus Kaya, Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi

Sekreteryä

Merve Akkuş Güvendi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Elyesa Koytak, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

PROGRAM

2 Mart 2019 Pazartesi

13:30-15:00 Açılıő Paneli

Yapısallaőan Eşitsizlikler

Oturum Başkanı: Faruk Bal

Konuőmacılar: Lütfi Sunar, Yunus Kaya, Sutay Yavuz

I. Oturum: Eşitsizliği Tanımlamak / 15:30-17:00

Oturum Başkanı: Yunus Kaya

Lütfi Sunar & Merve Akkuş Güvendi - Güncel Eşitsizlik Tartıőmalarıyla Eşitsizliklerin Yeni Boyutlarını Tartıőmak

Tamara Kekenova & Murat Taşdemir - Türkiye ve Avrupa'da Nesillerarası Eğitim Hareketliliği

Zeynep Başak & Caner Özdemir - Türkiye'de Toplumsal Eşitsizliklerin Kuşaklararası Aktarımının alıőma Durumu Değişkeni Üzerinden Analizi

3 Mart 2020 Salı

II. Oturum: EŞitsizliklerin Tezahürleri / 09:30-11:00

Oturum Başkanı: Uğur Zeynep Güven

Cengizhan Yıldırım - İktisadi Büyüme ve Enflasyonun EŞitsizlik Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Literatür Taraması

Mehmet Koca - Yoksulluğa Yönelik Nedensel Tutumlar: Ordu Üniversitesi Örneği

Yunus Babacan - Türkiye’de Borç, Sınıf ve EŞitsizlik Üzerine Bir Tartışma: “Orta Sınıf Uzmanlar” Fenomeni

II. Oturum: Ekonomide EŞitsizlikler / 11:30-13:00

Oturum Başkanı: Murat Taşdemir

Betül Mutlugün- Post-Keynesyen İktisat Çerçevesinde Bölüşüm ve Büyüme İlişkisi Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Örneği

Taha Eğri- Gelir Dağılımı, Demokrasi ve Küreselleşme: Ampirik bir Araştırma

Ozan Maraşlı & Sinan Ertemel - Faizin Gelir EŞitsizliğine Etkisi: Ampirik Bir Araştırma

IV. Oturum: EŞitsizliğin Tezahürleri II / 14:00-15:30

Oturum Başkanı: Taha Eğri

Elif Ceyhan - Kentlerde Eğlence ve Kültür Hizmetlerine Erişimde Sosyal EŞitsizliklerin Rolü

Barış Başaran - Yüksek Dinsellik Bir EŞitsizlik Semptomu Olabilir mi? Sosyal Adalet Sorunsalına Sekülerleşme Teorileri Üzerinden Bakmak

Hatice Özer - Toplumsal Sınıfların Sağlık Deneyimlerine İlaç Üzerinden Bakmak

16:00-17:00 Söyleşi & Dinleti: Sedat Anar & Murat Söngü

Kapanış ve Değerlendirme

2-3 MART 2020

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

AÇILIŐ PANELİ

"YapısallaŐan EŞitsizlikler"

Oturum Başkanı: Faruk Bal

KonuŐmacılar: Yunus Kaya, Lütfi Sunar, Sutay Yavuz

Günümüz dünyasının büyüyen bir sorunu olarak karşımıza çıkan eşitsizlik, küreselleşme, kalkınma, sosyal hareketler ile birlikte değerlendirilmekte; yoksulluk, işsizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi toplumsal sorunlarla güncelliğini korumaktadır. Ekonomiden hukuka, eğitimden siyasete kadar birçok alanda farkı tezahürleri bulunan eşitsizlikler gündelik yaŐamın dinamiklerini etkilemesinin yanısıra kalıcı etkileriyle toplumsal deđiŐimin önünü tıkamaktadır. Artan eşitsizliklerin belli sosyoekonomik duruma sahip gruplar arasında devamı, nesillerarası aktarımı, sosyal hareketliliğe imkan tanımayan koŐulları eşitsizliğin geçici bir durum olmaktan ziyade gittikçe kökleŐtiđini göstermektedir. Sorunun temel kökenlerinin tartiŐılmasının yanısıra gelirden mekana, eğitimden mesleklere kadar yapısallaŐan eşitsizliklerin boyutlarının tartiŐılması gereklidir. Toplumun dinamikliği açısından önemli bir problem olarak önümüzde duran yapısallaŐan eşitsizlikler panelde farklı konu ve yaklaŐımlarla değerlendirilecektir.

I. Oturum: EŞitsizliği Tanımlamak

2 Mart 2020 / 15:30-17:00

Oturum Başkanı: Yunus Kaya

Lütfi Sunar & Merve Akkuş Güvendi

Güncel EŞitsizlik TartıŐmalarıyla EŞitsizliklerin Yeni Boyutlarını TartıŐmak

Tamara Kekenova & Murat Taşdemir

Türkiye ve Avrupa'da Nesillerarası EĞitim Hareketliliği

Zeynep Başak & Caner Özdemir

Türkiye'de Toplumsal EŞitsizliklerin Kuşaklararası Aktarımının Çalışma Durumu Değişkeni Üzerinden Analizi

Güncel EŞitsizlik TartıŐmalarıyla EŞitsizliklerin Yeni Boyutlarını TartıŐmak

Lütfi Sunar & Merve Akkuş Güvendi

Doç. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Araş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Gelir eşitsizliği İkinci Dünya Savaşı sonrasında refah devleti uygulamaları ile azalsa da 1970'lerden itibaren tekrar yükseliŐe geçmiŐtir. Dolayısıyla son yıllarda sosyal bilimlerde giderek önemli bir araştırma ve tartışma konusu haline gelmiştir. İtalyan istatistikçi Corrado Gini (1912) tarafından geliştirilen eşitsizliğin ölçümünde geniş ölçüde kullanılan Gini katsayısı ve Kuznets'in (1955) iktisadi büyüme ve gelir eşitsizliği üzerinden geliŐtirdiĐi ters-U hipotezi gelir eşitsizliği araştırmaları için temel teşkil etmiştir. Bu tartışmalar 1980'lerden sonra yeniden biçimlenen eŐitsizlikle birlikte ampirik olarak genişlemiŐtir. Küresel eşitsizliğin etkilerinin ve muhtemel sonuçlarının yoğun olarak tartışıldığı günümüzde ise salt Gini katsayısı üzerinden yapılan eşitsizlik değerlendirmeleri ve ölkeler arasındaki karşılaştırmalar yerini gelir dağılımı üzerinden yapılan eşitsizlik hesaplamalarına bırakmıŐtır. Bugün ise eŐitsizlikteki temel sorunun kalkınma, nüfus ya da büyümeden kaynaklı olmadığı, bunun bir dağılım sorunu olduğu açıkça görölmektedir. Son yıllarda yapılan eşitsizlik değerlendirmeleri dağılımın yıllara/dönelmlere göre toplumun hangi kesimlerin refahını yükselttiği hangilerinin yoksulluk sınırlarına ittiğini açıkça göstermektedir. Bu kapsamda çalışmada, 1980 sonrası küreselleşme ile birlikte dünyada gelir dağılımının deĐiŐimi, eşitsizliğin boyutları ve toplumsal yapı açısından temel sorun alanları/çıktıları tartışılacaktır.

Türkiye ve Avrupa'da Nesillerarası Eğitim Hareketliliği

Tamara Kekenova & Murat Taşdemir

Dr. Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Bu çalışma, Türkiye ve Avrupa ülkelerinde, okul eğitimi seviyesinin bir nesilden diğerine ne ölçüde aktarıldığını ve bu aktarımı hangi faktörlerin belirlediğini analiz etmektedir. Ebeveynlerin eğitim geçmişine göre çocukların ne oranda bir üst eğitim seviyesine geçebildiklerini incelemek için, öngörülen olasılıklar ve risk oranları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, Türkiye'de ebeveynler ve çocukların eğitimi arasındaki ilişkinin, Avrupa ülkelerine göre daha güçlü olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile Türkiye'deki eğitim hareketliliği Avrupa'ya göre daha düşüktür. Ebeveynleri üniversite ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan çocukların yaklaşık %70'i üniversite ve üzeri eğitim seviyesine ulaşırken, ebeveynleri lise seviyesinden daha az eğitilmiş olanların sadece yaklaşık %9'u üniversite ve üzeri eğitim alabilmektedir. Bir üst eğitim seviyesine geçme olasılığı, kız çocuklarında ve kötü finansal koşullar altında yaşayan çocuklarda özellikle düşüktür. Düşük ve yüksek eğitilmiş ebeveynlerin çocuklarının bir üst eğitim seviyesine geçme olasılıkları arasındaki fark, Avrupa ülkelerinde ve özellikle İskandinav ülkelerinde, Türkiye'ye göre daha küçüktür. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin birçoğunda kız çocuklarının yüksek eğitime ulaşma bu olasılığı erkek çocuklara göre daha yüksektir. Bu sonuçlar, yüksek ve düşük sosyo-ekonomik duruma sahip çocuklara eğitimde eşit fırsatların sunulmadığını göstermektedir.

3. TOPLUMSAL YAPI ARAŞTIRMALARI ATÖLYESİ

Türkiye’de Toplumsal Eşitsizliklerin Kuşaklararası Aktarımının Çalışma Durumu Değişkeni Üzerinden Analizi

Zeynep Başak & Caner Özdemir

Dr. Öğr. Üyesi., Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki sosyo-ekonomik eşitsizliklerin ve bu eşitsizliklerin kuşaklararası aktarımının çalışma statüsü üzerinden incelenmesidir. Ekonomi ve sosyoloji literatürlerinde sosyo-ekonomik eşitsizlikler ve eşitsizliklerin yeniden üretimi eğitim, gelir ve meslekler üzerinden incelenmektedir. Türkiye’de de bu göstergeler kullanılarak yapılmış pek çok çalışma bulunmaktadır (Ör.:Bahçe, Günaydın, & Köse, 2011; Karademir Hazır, Çelik, & Kalaycıoğlu, 2016; Kaya, 2008; Tansel, 2015). Türkiye’de toplumsal tabakalaşmayı tarihsel bir yaklaşımla inceleyen daha eski tarihli çalışmalar devlet memurluğunun ve bürokraside üst kademelerde çalışmanın Türkiye’de toplumsal hiyerarşide önemli bir ayrıştırıcı olduğunu ortaya koymuştur (Karpat, 2006; Mardin, 1967). Öte yandan, Türkiye’de işgücünün durumu üzerine yapılan çeşitli çalışmalarda kayıtlı/kayıt dışı çalışmanın da sosyo-ekonomik eşitsizliğin önemli göstergelerinden biri olduğu ortaya konmuştur (Ör.:Lordoğlu, 2011; Yılmaz, Günseli, & Yakut-Çakar, 2010). 2006 yılında SGK altında birleştirilmeden önce Türkiye’de sosyal güvenlik üç resmi kurumun idaresinde sağlanıyordu. Bunlardan SSK işçilere, Emekli Sandığı devlet memurlarına ve Bağ-Kur kendi hesabına çalışanlara sosyal güvenlik sağlıyordu. Ancak, çalışanlar için resmi sosyal güvenlik kurumlarına kayıtlı olmak zorunlu ise de tarihsel olarak çalışan nüfusun önemli bir kısmı sosyal güvenlikten hep yoksun oldu. İşgücü istatistiklerinin resmi olarak toplanmaya başladığı 1988’de %58 olan kayıtlı dışı çalışma oranı, bugün bile resmi verilerde % 25 civarındadır (TÜİK, n.d.). Bu çalışmanın temel sorunsallarından biri yukarıda bahsedilen literatürdeki bulgulardan yola çıkarak hem kayıtlı dışı çalışmanın hem de işçi, memur, bağımsız çalışan gibi genel mesleki kategorilerin kuşaklararası aktarımını Türkiye geneli bir veri üzerinden tespit etmeye çalışmaktır. Analizlerde 2011 yılında İpsos KMG aracılığıyla toplanan Türkiye İş ve Göç Tarihi Anketi verileri kullanılmıştır. Araştırmada hanenin sosyo-ekonomik düzeyi ve büyüklüğü, hanehalkı reisinin yaş ve eğitim durumunun kullanıldığı Katmanlı Basit Tesadüfi Örneklem Yönteminin izlenerek 1704 hane ve 6563 kişiyi kapsayan bir örneklem ulaşılmıştır. Anket, demografik bilgilerin yanı sıra geçmişe dönük sorular ile elde edilen iş ve göç tarihi bilgisini de içermektedir. Bu veri seti kullanılarak soru formunda yer alan yanıtlarıya ve babasına ait çalışma durumu ve sosyal güvenlik kayıtlılık durumu soruları dikkate alınarak 4 kategoriden (1: Devlet memurları 2: Sigortalı kamu ve özel sektör işçileri 3: Bağımsız/Kendi hesabına çalışanlar 4: Kayıtlı dışı çalışanlar) oluşan bir değişken yaratılmıştır. Daha sonra kuşaklararası sosyal hareketliliği eğitim ve meslek üzerinden inceleyen literatürde yaygınca kullanılan log-lineer modeller ile baba ve oğul arasında çalışma statüsü farklılıkları incelenmiştir. Ayrıca yanıtlarıya doğum yıllarına göre kohortlara ayrılıp uzun dönemde farklı kohortlar arasında toplumsal hareketlilik düzeyinin değişip değişmediği incelenmiştir. Yapılan ön istatistik analizler çalışma statüsüne bağlı sosyal hareketliliğin hem mutlak hem de göreceli olarak artma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

II. Oturum: EŞitsizliklerin Tezahürleri

3 Mart 2020 / 9:30-11:00

Oturum Başkanı: Uğur Zeynep Güven

Cengizhan Yıldırım

İktisadi Büyüme ve Enflasyonun EŞitsizlik Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Literatür Taraması

Mehmet Koca

Yoksulluğa Yönelik Nedensel Tutumlar: Ordu Üniversitesi Örneği

Yunus Babacan

Türkiye’de Borç, Sınıf ve EŞitsizlik Üzerine Bir Tartışma: “Orta Sınıf Uzmanlar” Fenomeni

İktisadi Büyüme ve Enflasyonun Eşitsizlik Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Literatür Taraması

Cengizhan Yıldırım

Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Toplumsal eşitsizliği belirleyen değişkenlerin saptanması ve bu değişkenlerin eşitsizliği hangi yönde etkilediğinin açıklanması karmaşık bir konudur; ancak iktisadi değişkenlerin eşitsizliği nasıl etkilediği konusunda geniş bir literatür bulunmaktadır. Bir iktisadi değişken olarak enflasyon, iktisadi göstergelere olduğu kadar toplumsal bir konu olarak eşitsizliğe de etki yapabilir. Enflasyonla eşitsizlik arasındaki ilişkinin yönü konusunda literatürün çoğunluğu bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki olduğunu söylerken, değişkenler arasında bir ilişki bulunmadığı da literatürde yer almaktadır. Yaklaşık 50 yıldır ekonomide enflasyonist bir sürecin yaşanmasına rağmen literatürde Türkiye’de enflasyon ile eşitsizlik konuları çok az araştırmaya konu olmuştur. Alandaki uluslararası literatürün ortaya konulması, Türkiye’de de bu konuyu çalışılması konusunda olumlu bir katkı yapacaktır. Yeterli zaman serisi olmaması, ampirik olarak Türkiye’de enflasyon ve eşitsizlik arasındaki ilişkinin ampirik olarak ortaya konulmasını güçleştirdiği gibi eşitsizlik, çok fazla değişken tarafından da etkilenmektedir. Bu nedenlerden dolayı literatür taraması ile yetinilmiş ve ampirik çalışmalar için bir zemin oluşturulması hedeflenmiştir. Enflasyonun ayakkabı eskitme maliyeti, katalog maliyetleri, vergi sistemi üzerindeki etkileri, reel ücret ve faiz üzerindeki etkileri, yatırım üzerindeki etkileri ve ulusal para değeri üzerindeki etkileri gibi birçok iktisadi etkisi olmakla beraber gelir dağılımı ve eşitsizlik üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Birincisi, enflasyon genellikle yoksuldan zengine doğru bir gelir transferi sağlaması nedeniyle toplumsal eşitsizliğin artmasına neden olur. İkincisi servet birikimi olanlar kendilerini enflasyon karşısında koruyabilirken, ücret gelirini dayalı olarak geçimini sağlayanlar koruyamayabilir. Bu durum özellikle sendikal örgütlenmelerin yetersiz olduğu ülkelerde görülmektedir. Menkul-gayri menkul bütün servet biriktirme araçlarının değeri en azından enflasyon oranı kadar artacaktır; ancak ücret gelirlerinin böyle bir garantisi yoktur. Türkiye’nin enflasyon sorunu cumhuriyet tarihi boyunca dönem dönem baş göstermekle beraber, 1970’li yıllardan sonra çift haneye ulaşarak kesintisiz bir sorun haline gelmiştir. Özellikle 1980’li ve 1990’lı yıllarda fiyat istikrarı tamamen bozulmuştur. Türkiye’nin enflasyon tarihi iki yönden ayrıcalık taşımaktadır. Birincisi, bu kadar uzun süre enflasyon sorunu yaşayan çok az ülke vardır. İkincisi bu kadar uzun sürede enflasyon, hiper enflasyona dönüşmemiştir. Her iki ayrıcalığın açıklayıcısı dönem dönem uygulanmaya çalışılan istikrar programlarıdır. İstikrar programları, hiper enflasyonu engellerken, bu programların uzun süre uygulanmaması ve enflasyonla kalıcı mücadeleden kaçınılması sorunun tam olarak çözülmesini de engellemiştir. İstikrar programlarının en yıkıcı etkilerinin yoksul kesim üzerinde olması enflasyon aracılığıyla eşitsizliğin artmasına neden olmuştur. Eşitsizliği etkileyen bir diğer değişken iktisadi büyümedir. İktisadi büyüme çoğu zaman refah artışı olarak algılansa da eşitsizlik üzerindeki etkileri karmaşıktır. İktisadi büyüme ile eşitsizlik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan literatür Kuznets Hipotezi bağlamında ele alınmıştır. Kuznets Hipotezi ekonomik büyümenin ilk safhalarında gelir eşitsizliğinin artacağını, ileri safhalarında ise azalacağını öne sürmektedir. Sonrasında yapılan çalışmaların çoğunluğu bu hipotezi test etmiştir.

2-3 MART 2020

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Yoksulluğa Yönelik Nedensel Tutumlar: Ordu Üniversitesi Örneği

Mehmet Koca

Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi

Günümüz toplumlarının en önemli sorunlarından biri, başta sosyal, kültürel ve ekonomik olmak üzere her alanda bireyler arasındaki eşitsizliklerin giderek artmasıdır. Bu artan eşitsizliklere bağlı olarak yoksulluk da artmakta, kalıcılığını koruyup yeni boyutlar almaktadır. Haliyle ortaya çıkan ve varlığını sürdüren bu olgunun kaynağını bulup, çözüme kavuşturmakta temel uğraş alanı olmaktadır. Bu kapsamda yoksullukla ilgili yazına bakıldığında bu olguya yönelik yapısal, bireysel ve kaderci-ailesel nedensel bağlamların bulunduğu görülmektedir. Bireylerin bu bağlamlar ekseninde yoksulluğa bakışı, onların yoksullara karşı tutumlarını da ortaya koymakta, onlara yönelik davranışları tayin etmektedir. Bu da yoksullukla mücadelenin en önemli araçlarından biri olan yardımların, olumlu veya olumsuz değerlendirilmesine, azaltılmasına ya da artırılmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin yoksulluğa ilişkin nedensel tutumlarını ortaya koymaktır. Yoksulluğun nedenini açıklamaya yönelik kuramlar çerçevesinde yapılan çalışmada, N. Solak ve M. Göregenli tarafından geliştirilen "Yoksulluğa İlişkin Nedensel Atıflar Ölçeği" kullanılmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya Ordu Üniversitesi'nde lisans düzeyinde öğrenim gören 485 kişi katılmıştır. Basit rastlantısal örneklem tekniğinin kullanıldığı bu çalışmada, veriler bilgisayar ortamında SPSS ile analiz edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalar t-test ve Anaova analizi, gruplar arası farkların hangileri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Scheffe testi, LSD testi değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için Pearson korelasyon analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin genel yoksulluğa ilişkin nedensel atıf düzeylerinin yüksek olduğu, toplumumuzda yoksulluğu açıklamaya yönelik var olan; yapısal, bireyci kaderci-ailesel atıf boyutu arasından en fazla atıfı yapısal atıflara yaptıkları ve bunu bireyci ve kaderci-ailesel atıfların takip ettiği görülmüştür. Bazı sosyo-demografik değişkenlerden hareketle yoksulluğun nedeni konusunda yapılan analiz sonuçlarına göre, cinsiyet grupları arasında fark durumları irdelendiğinde, kadınların genel yoksulluğa ve yapısal atıflara ilişkin nedensel atıf algılamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ekonomik düzey açısından da, ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin kaderci atıf düzeylerinin ekonomik düzeyi ortanın üzeri olan öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Öğrenim görülen alan açısından ise, görsel ve bedensel yetenek ve sözel alanda öğrenim gören öğrencilerin, bireyci atıf düzeylerinin sayısal ve din bilimleri alanında, olan öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Ayrıca yapısal atıflar düzeyinin branş grupları arasındaki farklılığı istatistiksel olarak da anlamlı bulunmuştur. Anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için yapılan analiz sonuçlarına göre, görsel ve bedensel yetenek alanındaki öğrencilerin yapısal atıf düzeylerinin din bilimleri alanında olan öğrencilere göre daha yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir. Ayrıca görsel ve bedensel yetenek alanındaki öğrencilerin genel yoksulluğa ilişkin nedensel atıf düzeylerinin sayısal, din bilimleri alanında olanlara göre daha yüksek seviyede olduğu da saptanmıştır. Bunların dışında bireylerin yoksulluğa ilişkin nedensel atıf ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesi için Pearson korelasyon kat sayısına bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, yoksulluğa ilişkin nedensel boyutlarının kendi aralarındaki ilişkisi incelendiğinde en yüksek ilişkinin bireyci atıflar ile yapısal atıflar arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, bireyci atıf düzeyinin artırılması sonucu yapısal atıflar düzeyinin de artacağını göstermektedir.

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Türkiye’de Borç, Sınıf ve Eşitsizlik Üzerine Bir Tartışma: “Orta Sınıf Uzmanlar” Fenomeni

Yunus Babacan

Araş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

2001 krizi sonrası artan finansallaşma ile birlikte Türkiye’de yaşanan eşitsizlikler ve borçlanma arasında yakın bir ilişki var. Finansallaşma ve eşitsizlik arasındaki ilişki borcun farklı sınıfsal pozisyonlara mensup insanlar için sahip olduğu farklı anlamlara, işlevlere ve pratiklere sahip olmasıyla ilgili. Borç ve borçluluk herkes için geçerli olduğunu varsaydığımız sözlük anlamına aslında sahip değil. Burada yaşanan anlam farklılığı insanların bireysel borçları üzerinden ele alınarak değerlendirilecek. Bu araştırmada yeni ekonomik sosyolojinin ve ekonomik antropolojinin sağladığı araçlarla borçluluk sorunsallaştırılarak tartışılacaktır. Kapitalizmin yeni bir formu olarak finansallaşmanın tahakkümü ve yayılması yer kürede eş görülmemiş eşitsizlikleri ve hayli yüksek derecede borçlanmayı getiren bir fenomen oldu. Bu çalışmanın amacı Türkiye bağlamında uzmanlaşmış meslek grubundan iki vakıa üzerinden “orta sınıfı” merkeze alarak borç, eşitsizlik ve sınıf ilişkileri arasındaki ilişkiselliğe mütevazı bir giriş mahiyetinde değerlendirilebilir. Borç ve borçlanma farklı sınıflar arasında farklı etkiler ve anlamlar içerir. Alt gelir grupları özelinde borç ilişkileri kendini tahkim eden ve sürdüren işlevini icra ederken diğer tarafta orta ve üst gelir gruplarının sınıfsal pozisyonlarını tahkim etme ve genişletme aracı olarak borcun farklılaşan anlamını özellikle belirtmek gerekir. Son olarak bu bağlamda eşitsizlik ve sınıf çalışmalarının kesişiminde borcun ahlakiliği üzerine bir tartışma yürütülecek

III. Oturum Ekonomide EŞitsizlikler

3 Mart 2020 Salı / 11:30-13:00

Oturum Başkanı: Murat Taşdemir

Betül Mutlugün

Post-Keynesyen İktisat Çerçevesinde Bölüşüm ve
Büyüme İlişkisi Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Örneği

Taha Eğri

Gelir *Dağılımı*, Demokrasi ve Küreselleşme: Ampirik bir
Araştırma

Ozan Maraşlı & *Sinan Ertemel*

Faizin Gelir EŞitsizliğine Etkisi: Ampirik Bir Araştırma

Post-Keynesyen İktisat Çerçevesinde Bölüşüm ve Büyüme İlişkisi Üzerine Bir Çalışma: Türkiye Örneği

Betül Mutlugün

Araş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi

Arz yanlı iktisadın yükselişinin ardından ana akım iktisat yatırımlar, büyüme ve verimlilik artışlarının ön koşulu olarak reel ücretlerin baskılanması yoluyla kârların restore edilmesi konusunda uzlaşmaya varmıştır. Bahsedilen politikaların gelişmekte olan ekonomiler ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi ülkelerde uygulanmasıyla birlikte reel ücretlerin büyüme oranı önemli ölçüde azalma göstermiştir. Emeğin gelirden aldığı pay 1980'li yıllardan itibaren ciddi bir düşüş trendi sergilerken, bu trende artan bireysel gelir eşitsizliği eşlik etmiştir. Aynı dönemde en çok göze çarpan makroekonomik olgular; düşük büyüme performansı, artan sürekli işsizlik problemi ve düşük yatırım oranlarıdır. Uygulanan politikaların uzun dönem makroekonomik performansı iyileştirmede başarısız olması, kârlar lehine yeniden bölüşüm politikalarının sorgulanmasına yol açmaktadır. Bu durum, bölüşüm ve büyüme arasındaki ilişkinin ve bu ilişkiye etki etmesi muhtemel mekanizmaların ortaya çıkarılmasının önemini ortaya koymaktadır. Son birkaç on yıl içinde ücret payında çarpıcı bir düşüş trendinin yaşanmasına ve artan bireysel gelir eşitsizliğine rağmen, sermaye lehine gelir dağılımı politikaları büyüme, birikim ve verimliliği arttırmada tatmin edici bir etki yaratamamıştır. Hâkim Ortodoks iktisat anlayışı ücretlerin hem firmaların maliyet unsuru hem de tüketim ve iç talebin temel kaynağı olarak iki yönlü rolünü görmezden gelen zayıf temellere dayanmaktadır. Temel unsurları mikro iktisattan türetilen, ancak tüketici ve firma davranışları üzerine mikro düzeyde yapılan ampirik çalışmaların sonuçlarıyla tutarsız olan ajan bazlı dinamik stokastik genel denge modelleri (DSGD) makro iktisada son birkaç on yıldır hâkimdir. Bu modeller büyümeyi ön plana çıkarırken bölüşüm sorununu görmezden gelmekte ve analiz yöntemlerinin doğal sonucu olarak 'aşağı damlama ekonomisini' savunmaktadırlar. Bu bağlamda, mikro-temellere dayanan DSGD modellerine yapı olarak bölüşüm sorunlarını dâhil etmek mümkün değildir. Bu nedenle, son dönemlerde gözlenen fonksiyonel gelir bölüşümündeki değişim ve bölüşüm sorunlarının açıklanabilmesi ve makro modellere dâhil edilebilmesi, ampirik mikro bulgularla tutarlı, mikro temellere dayanan ve mikro-makro çıkarımını mümkün hale getiren bir makro teorinin geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışma; efektif talep, gelir dağılımı ve emek verimliliği arasındaki ilişkiyi hem teorik hem de ampirik yönden, Post-Keynesyen/Kaleckiyen teori çerçevesinde araştırmayı amaçlamaktadır. Daha önce çokça üzerinde durulan ve dışsal kâr payı varsayımına dayanan Kaleckiyen bölüşüm ve büyüme modellerinin aksine, bu çalışmada gelir dağılımı ve emek verimliliğinin sırasıyla Rowthorn (1977) tarafından geliştirilen enflasyonun çatışan bölüşüm talepleri yaklaşımı ve Kaldor-Verdoorn Yasası yardımıyla içselleştirildiği Kaleckiyen temellere dayanan dinamik bir birikim, büyüme ve bölüşüm modeli ele alınacaktır. Bu Kaleckiyen makro model yapısal vektör otoregresyon (SVAR) modeli yardımıyla, Türkiye için 1970-2006 dönemini kapsayan yıllık veri seti kullanılarak, dört değişkenden oluşan sistem çerçevesinde test edilecektir: yatırımlar, kapasite kullanım oranı, düzeltilmiş ücret payı ve emek verimliliği artış oranı. Analiz sonuçlarına göre ücret payındaki artışlar, yatırım, büyüme ve kapasite kullanım oranında canlanmaya neden olmaktadır. Ücret-yönlü talep rejimi bulgularının yanı sıra ekonomi, kâr sıkışması yönünde özellikler göstermektedir.

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

Gelir Dağılımı, Demokrasi ve Küreselleşme: Ampirik bir Araştırma

Taha Eğri

Dr. Öğr. Üyesi., Kırklareli Üniversitesi

İktisadi büyüme ve kalkınmanın ülkeler arasında neden farklılaştığı sorusundan sonra en önemli problemlerden bir tanesi de gelir dağılımının toplum içerisinde eşit bir şekilde dağılmamasıdır. Gelir ve refahın giderek belirli kişi ve grupların elinde toplanması adalet duygusunu zedelemekte ve akademik araştırmalarda da daha fazla yer bulmaktadır. Özellikle makroekonomik değişkenler yanında demokratikleşme ve küreselleşme gibi kurumsal dönüşümlerin de etkileri literatürde tartışılmaktadır. Demokrasi ve dışa açıklığın gelir dağılımı üzerindeki etkileri farklı boyutlarıyla ele alınsa da ampirik çalışmalar kesin bulgulara ulaşamamaktadır. Gelir dağılımında meydana gelen değişimlerin dışa açıklık ve demokrasi gibi yapısal iki değişkenle olan ilişkisinin analiz edilmesi amacıyla, ampirik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, bağımlı değişken olarak gelir dağılımının göstergesi olarak gini katsayısı kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler olarak da, dışa açıklık göstergesi olarak hem ticari açıklık hem de iktisadi ve toplumsal olarak daha geniş bir kesiminin dış dünyayla entegrasyonunu göstermesi açısından KOF Küreselleşme indeksi ele alınmıştır. Ayrıca yakın zamanda hesaplanan ve literatürde yeni kullanılmaya başlanan V-Dem demokrasi endeksi diğer bir bağımsız değişken olarak analiz eklenmiştir. Çalışmada açıklayıcı değişken olarak da kişi başına düşen milli gelir ve eğitim değişkeni dahil edilmiştir. Demokratikleşme ve dış açıklığın eşitsizliği nasıl etkilediğinin tespit edilmesi amacıyla ticari açıklık ve küreselleşme değişkenlerinin yer aldığı iki model kurulmuş ve uzun dönem katsayılar tahmin edilmiştir.

Faizin Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir İnceleme

Ozan Maraşlı & Sinan Ertemel

Araş. Gör., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Dr. Öğr.Üyesi, İstanbul Teknik Üniversitesi

Gelir eşitsizliği, son on yıllardan beri artmakla birlikte çağdaş ekonomilerin hayati sorunlarından biri haline gelmiştir. Bu çalışmada, faizin gelir eşitsizliğinin artırmasında bir etkisinin olup olmadığını anlamaya çalışılmıştır. Bu soruyu, faizlerin gelir eşitsizliğini etkileyecebileceği iki ana kanalı teşkil eden reel faiz oranı ve tahvil getirilerini üzerinden inceledik. Veri seti olarak neredeyse tamamı Orta ve Latin Amerika ülkeleri ve Avrupa ülkelerinin 1998-2014 arasındaki gözlemlerinden oluşan, 26 ülke ve 17 yılı kapsayan bir panel veri kullanılmıştır. Analiz için Powell (2016) tarafından geliştirilen ve Panel Kantil Regresyon yöntemini, sabit-etkiler için Kukla Değişkenler En Küçük Kareler yöntemini ve Pesaran (2006) tarafından geliştirilen gözlemlenemez etkileri kesitsel ortalamalarla kontrol eden CCEMG tahmin edicisini kullanmayı tercih ettik. Sonuçta, genel olarak, hem reel faiz oranlarının hem de faiz ödemelerinin alt ve orta gelir gruplarından üst gelir gruplarına gelir transfer edilmesine sebep olduğunu bulduk. Birbirini takip eden regresyon analizleri ile alt %60'dan üst %10'a ve alt %80'den üst %20'ye gelir transferinin söz konusu olduğunu dair bulgular elde edilmiştir. Ek olarak, Arjantin, Belçika, Bolivya, Endonezya ve İngiltere gibi örneklem içerisinde seçilmiş ülkeler hakkında daha detaylı tahliller yaparak faizin etkilerini ve bu etkinin yansiyebileceği olası kanalları genel hatlarıyla açıklamaya çalışılmıştır. Arjantin, Bolivya ve Endonezya'da reel faiz artışlarının Gini endeksini artırdığını ve alt ve orta gelir gruplarından üst gelir gruplarına gelir transfer ettiğini gözlemlenmiştir. Bu açıdan, reel faiz oranlarındaki artışların tam tersi bir gelir transferine sebep olarak zenginlerden fakirlere kaynak aktardığı Belçika'nın bir istisna olduğunu da belirtmek gerekir. Bu etki Belçika'nın sahip olduğu düşük gelir adaletsizliği ve faiz oranlarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca, faiz ödemelerinin Belçika, Bolivya ve Birleşik Krallık'ta Gini endeksini artırdığı belirtilmelidir. Özet olarak, bu sonuçlar hipotezimizlerimizi doğrulamakta ve kullandığımız örneklem için son yıllarda hem reel faiz oranlarının hem de faiz ödemelerinin gelir eşitsizliğini artırdığını göstermektedir. Bu etkinin önemli bir kısmı örneklemdeki Orta ve Latin Amerika ülkelerinin varlığından kaynaklanıyor olabilir. Ancak, faiz ödemelerinin Belçika ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerinde Gini endeksini artırdığını ve düşük ve orta gelir gruplarının gelirlerini düşürerek gelir transferine yol açtığını gösteren delillere sahip olduğumuzu da belirtmek gerekir. Bu sonuçların, alt ve orta gelir gruplarından üst gelir gruplarına gelir transferine sebep olmak suretiyle gelir adaletsizliğini arttıran ve sosyal refahı düşüren faizin adil olmayan yapısını ortaya koyduğu söylenebilir.

IV. Oturum: EŞitsizliğin Tezahürleri II

3 Mart 2020 Salı / 14:00: 15:30

Oturum Başkanı: Taha Eğri

Elif Ceyhan

Kentlerde Eğlence ve Kültür Hizmetlerine Erişimde
Sosyal EŞitsizliklerin Rolü

Bariş Başaran

Yüksek Dinsellik Bir EŞitsizlik Semptomu Olabilir mi?
Sosyal Adalet Sorunsalına Sekülerleşme Teorileri
Üzerinden Bakmak

Hatice Özer

Toplumsal Sınıfların Sağlık Deneyimlerine İlaç
Üzerinden Bakmak

Kentlerde Eğlence ve Kültür Hizmetlerine Erişimde Sosyal Eşitsizliklerin Rolü

Elif Ceyhan

Istanbul Şehir Üniversitesi, Şehir Çalışmaları

İnsan her dönemde eğlenmeye ihtiyaç duymuş ve tarihte her toplum kendince eğlence aktiviteleri geliştirmiştir. Fakat modern dönemle beraber üretim biçimindeki değişim, insanın iş ve iş-dışı zaman olmak üzere parçalı bir zaman algısına sahip olmasına neden olmuş ve eğlence emekçinin çalışmaya tekrar dönebilmesini sağlama amacına hizmet eden manipülatif bir hal almıştır (Harvey: 2010). Eğlencenin yapılan iş üzerinden tanımlanmaya başladığı bu dönemin ardından kapitalizmin girdiği aşırı birikim krizinin aşılmasında eğlence, bir endüstri olarak etkili olmuştur. Eğlence sektörünün ürünlerinin dolaşımının kolay olması ve bir ürünün birden çok defa tüketilebilmesi gibi özellikleri, kapitalizmin açılan yollarına adeta merhem olmuştur (Harvey: 2017). Dahası kapitalizmin yaraları sarıldıkça kent insanının eğlenceye duyduğu ihtiyaç da artmıştır. Kapitalist üretim biçimi ve onun kimi düşünürlerce post-modern olarak addedilen dönemde aldığı hal, etkisini ilk ve en yoğun olarak kentlerde göstermiş ve zamanın hızla aktığı, sosyal ilişkilerin yavan olduğu kentlerde sürekli hareket halinde olan öfkeli kalabalık için yalnızlığını ve öfkesini dindirip deşarj olabileceği eğlence aktiviteleri zaruri hale gelmiştir (Wirth: 2002). Peki kentliler için önemli bir ihtiyaç olan eğlence aktivitelerine erişim ne kadar olanaklıdır? Zira eğlence bir çeşit ihtiyaç olduğu gibi kendi çalışanlarına ve iletişim ağlarına sahip bir endüstriye de işaret etmektedir (Aksoy ve Enlil: 2011). Dolayısıyla toplumun her kesimi tarafından erişilebilir olduğu düşünülmemektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Türkiye kentlerindeki hanehalklarının eğlence ve kültür tüketimlerinin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, meslek, iktisadi faaliyet, işteki durum, son on iki ayda elde edilen faaliyet ve faaliyet dışı kullanılabilir gelirler, oturulan konutun tipi, mülkiyet durumu gibi sosyoekonomik durum değişkenlerine göre nasıl farklılaştığına bakarak kent insanının eğlence ve kültür hizmetlerine erişiminde sosyal eşitsizliklerin rolünü anlamaktır. İlgili değişkenlerden bir sosyoekonomik statü endeksi oluşturma yoluyla eğlence ve kültür tüketiminin sosyoekonomik statü gruplarına göre nasıl farklılaştığı ele alınacaktır. Çalışmanın teorik arkaplanını ekonomik sistemlerin kent mekânını şekillendirmesine dayanan neoliberal kent çalışmaları oluşturacaktır. Araştırma TÜİK'in 2002'den başlayarak 2018'e kadar uyguladığı Hanehalkı Bütçe Anketi sonuçlarının SPSS Programında analize tabi tutulmasıyla gerçekleştirilecektir. Dolayısıyla bu araştırma nicel araştırma niteliği taşımaktadır. Araştırma Türkiye genelindeki tüm kentleri kapsamaktadır fakat anketler sadece ne sebeple olduğu fark etmeksizin birlikte ya da tek başına yaşayan hanehalklarını kapsayacak şekilde uygulanmıştır. Yaşlılar evi, huzur evleri, hapishane, askeri kıışla, özel nitelikli hastane, otel ve çocuk yuvalarında bulunan bireyler ise araştırmaya dahil olmayacaktır. Araştırma Hanehalkı Tüketim verilerine dayandığı için analiz ücretsiz kültür ve eğlence hizmetlerini kapsamamaktadır. Araştırmanın temel hipotezi düşük sosyoekonomik statü gruplarının daha düşük düzeyde eğlence ve kültür tüketimi gerçekleştireceği tahmini etrafında şekillenmektedir.

Yüksek Dinsellik Bir Eşitsizlik Semptomu olabilir mi? Sosyal Adalet Sorunsalına Sekülerleşme Teorileri Üzerinden Bakmak

Bariş Başaran

Dr. Öğr. Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Modern toplumlarda dinin sosyal yaşamdan istikrarlı olarak geri çekilişine dair tespitler 19. yüzyıldan itibaren birçok düşünürün ve ilk sosyologların yapıtlarında karşımıza çıkıyor olsa da esasen bu gelişmenin modernleşme süreçleriyle ilişkisini kurup açıklamaya yönelik modeller bütünü olarak Sekülerleşme Teorisi'nin sosyoloji yazınında belirışı İkinci Dünya Savaşı sonrasını bulur. Moderniteye asli süreçler olarak sürekli artan Akılcılaşıma ve İşlevsizleşme olgularından hareket eden bir dizi kuramcı toplumların modernleşme süreçleri boyunca sekülerleşmekte oluşlarını bilimsel düşüncenin gelişimi (Berger 1967) yahut koşut ilerleyen modern ekonomilerin gittikçe karmaşıklaşan işbölümü ve uzmanlaşma dizgeleri üzerinden dinin toplumsal işlevselliğini daraltan Toplumsal Farklılaşma (Wilson 1966, Luckmann, 1967 Dobbelaere 1981, Bruce 2002) dinamiklerini öne çıkararak açıklarlar. Bununla birlikte Sekülerleşme Teorisi, birçok batı dışı modernleşme tecrübelerinin deseküler tecrübeler sergilemesi ile yirminci yüzyıl sonlarına doğru tartışılmaya başlanmış özellikle modernleşme süreçlerinin en ileri düzeylerini sunan Amerika Birleşik Devletleri örneğinde dirimselliğini korumakta olan dinsellik, batı özelinde bir "Amerikan İstisnası" yahut kimi kuramcılarca Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra Küresel Güney Toplumları'nı da kuşatır bir dinsel dünyaya karşısında seküler bir kuraldışılaşma süreci olarak "Avrupa İstisnası" tespitlerinin (Casanova 1994, Davies, 2002) ortaya atılmasına sebep olmuştur. Bu tartışmaya 2000'li yıllarda yapılan en önemli katkı Ronald Inglehart ve Pippa Norris'in ortak çalışmalarından (2004) gelmiştir. Güvenli Sekülerleşme yaklaşımı olarak da adlandırılan kuramlarında yazarlar, sekülerleştirici temel dinamik olarak Varoluşsal Güvenlik duygularının artışını savlarken daha önceki yazında değinilmemiş modernleşmekte olan toplumlarda Gelir Eşitsizliği olgusunun dinsel tutumlarla olan çarpıcı bağıntısına (Norris ve Inglehart, 2004, 2007) işaret etmişlerdir. Sunumumuzda değineceğimiz, kendilerini takip eden bir dizi araştırmaca da (Scheve ve Stasavage 2006, Rüter ve Van Tubergen 2007, Rees 2009, Başkan ve Karakoç 2012, Fairbrother 2013, Molteni 2017) teyid edilen Dinsellik ile Gelir Eşitsizliği arasındaki güçlü korelasyon bir toplumda modernleşme süreçleri ile koşut olarak üretimde (GSMH), istihdam ve ikamet kalıplarında gerçekleşen dönüşümlerin her örnekte aynı düzey ve doğrultuda Sekülerleşme sonucu vermeyebileceğini; geleneksel ekonomilerden sanayi ve sanayi sonrası ekonomilere geçişte artan gelir eşitsizliğinin güçlü bir karşı sekülerleşme etmeni olarak karşımıza çıkabildiğini düşündürmektedir. Çalışmamızın son bölümünde önce, bu etkileşimi açıklamak için önerilen Statü Endişesi uygulamasının açılınması, ardından mevcut yazında ihmal edildiğini gözlemlediğimiz kadim bir sosyal refah kurumu olarak dinin kimi modern toplumlarda süregelen işlevselliğine dikkat çekilerek, bu yazının yüksek gelir eşitsizliği problemi gözlemlenen Türkiye örneğinde sekülerleşme süreçlerine dair içerimlerinin de tartışılması planlanmaktadır. Eşitsizlik ve sosyal adalet dizgelerinin demokrasi, sivil katılım, toplumsal güven, suç ve genel olarak toplumsal sağlık alanında birçok değişken ile karşılıklı etkileşimi üzerine geniş bir literatür halihazırda mevcuttur. (Pickett ve Wilkinson, 2009) Bizim sunumumuz bu literatürün Sekülerleşme Teorileri perspektifinden bir yeniden değerlendirmesini de içerecektir

Toplumsal Sınıfların Sağlık Deneyimlerine İlaç Üzerinden Bakmak

Hatice Özer

Araş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Bu çalışma, sağlığın toplumsal sınıflar tarafından deneyimlenme biçimlerini Türkiye'nin son dönem sağlık politikalarının merkezinde yer alan "orijinal ve muadil ilaç" formlarının reçetelenmesi özelinde incelemektedir. Çağımızın "sihirli mermileri" olarak adlandırılan ilaçlar, bugün hasta-doktor ilişkisinin ayrılmaz bir unsuru haline gelmiş ve aynı doğrultuda ilaç tüketimi de artmıştır. İlaç tüketiminin artışı, en büyük ilaç alıcısı olarak devletin özellikle münferit ekonomik krizler sonrası gündeminde önemli bir yer tutmuştur. Bu bağlamda ilaç eksenli pek çok tasarruf tedbirinin geliştirildiğinden söz etmek de mümkündür. Ancak bu tedbirlerin büyük çoğunluğu artan ilaç tüketiminin kendisine yönelik olmaktan daha çok ilaç talebinin karşılanmasına endeksli gelişmiştir. İlaç talebinin karşılanmasına yönelik çalışmaların ilki, 1963-1967 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan itibaren dile getirilen "yerli ilaç" üretimine yönelik çalışmaların 2000'li yıllar sonrasında Sağlık Bakanlığı'nın çalışmalarıyla beraber şekillenmesi ile başlamıştır. Özellikle dışa bağımlı olunan reçeteli ilaçlarda, orijinal ilacın patent koruma süresi dolmuşsa muadilini üretmek üzere yerli şirketlerin harekete geçirilmesi ve muadili olan bir orijinal ilacın geri ödeme listesinden çıkarılması gibi uygulamalar bu süreçte başat rol oynamıştır. Yine eczacılar da hastanın rızası doğrultusunda reçetesi üzerinde değişiklik yapabilme hakkına sahip olduklarından, bir ilaç formunun muadilini verme konusunda inisiyatif kullanabilmişlerdir. Bazı ülkelerde olduğu gibi muadil ilacın güvenilirliği/etkililiğine dair belirgin bir ihtilaf yaşanmamış olması muadil ilacın yerini sağlamlaştırmış ve kullanımını yaygınlaştırmıştır. Muadil ilacın patent koruması biten ilaç üzerinde Ar-ge (araştırma-geliştirme) değil Ür-ge (ürün-geliştirme) yapılarak elde edilen bir form olması, bu sayede "bilimsel sermaye" gerektirmeksizin üretiminin yerli ilaç şirketlerince de yapılabilmesi gibi faktörler onu cazip hale getirmiştir. Diğer taraftan Ar-ge süreci gerektirmeksizin üretilmesi muadil ilacın "ucuz" ve "erişilebilir" kodları kazanmasında önemli rol oynamıştır. Böylelikle muadil ilacın orijinal ilaç karşısında güçlü bir alternatif olarak ortaya çıkması mümkün hale gelmiştir. Yine ilaç üretiminin yerli ilaç şirketleri tarafından yapılması, ulus aşırı şirketlerle yarışabilen milli bir ilaç ekonomisinin kurulmasına olanak veren yapısal bir unsur olarak öne çıkmıştır. En başta ifade edildiği gibi bu çalışmada yapısal unsurların mikro ölçekte incelenmesi hedeflendiğinden, muadil ilacın reçetelenme biçimlerine odaklanılması istenmiştir. Bu bağlamda şimdiye kadar Bağcılar bölgesi ASM'lerde çalışan toplam 16 doktor ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma için hedef sahanın Bağcılar bölgesi seçilmesinde ilaç mümessilleri ve bir ilaç şirketi yöneticisi ile yapılan ön görüşmeler oldukça etkili olmuştur. Bu görüşmeler esnasında hâlâ orijinatör firmaların çok güçlü olduğu ve ilacı manipüle etmek adına çeşitli yollar denedikleri defaatle dile getirilmiştir. Diğer taraftan "ucuz" ilacın alıcısının daha çok sosyo-ekonomik düzeyi düşük semtler olduğu da vurgulanmıştır. Örneğin ilaç mümessilleri "Boğaz Hattı", "Bağcılar Hattı" vs. gibi bir mekânsal ayırışma üzerinden muadil ilacın tüketim haritasını anlatmaya çalışmıştır. Çalışmada, bu bağlamda dağıtım mekanizmasının işlerliği merkeze alınarak doktorların ilaç yazma pratiklerinin sınıfsal konularla ilişkisi sorgulanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ön bulguları ilaç mümessillerini doğrular nitelikte olmuştur. Bağcılar bölgesinde hizmet sunan doktorlar büyük ölçüde hasta profilleri hakkında olumsuz yargılarda bulunmuş, kendilerine daha çok yerli ilaç şirketlerinden mümessillerin geldiğini doğrulamış ve sosyo-ekonomik düzeyin düşük olması nedeniyle ilaç yazma tercihlerini geri ödeme listesinde yer alan ilaçlar arasından (kendisini en çok ziyaret eden şirketin mümessili de bu anlamda önemli bir faktör) yaptığını belirtmiştir. Diğer taraftan görüşme yapılan 16 doktordan 13 tanesi muadil ilacın orijinal ilaca nazaran etkililiğinin düşük olduğunu çeşitli şekillerde ifade etmiştir.

Söyleşİ & Dinleti: Sedat Anar & Murat Söngü

2-3 MART 2020
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAMI

TOPLUMSAL YAPI
ARAŞTIRMALARI PROGRAM

tyap.net | bilgi@tyap.net | [@toplumsalyapi](https://www.instagram.com/toplumsalyapi)